

TARTU ÜLIKOOL  
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT  
EESTI KEELE VÕÕRKEELENA OSAKOND

SIHITIS EESTI JA VENE KEELES NING  
VENEKEELSETE ÕPPIJATE PÕHILISED PROBLEEMID  
EESTI KEELE TÄIS- JA OSASIHITISE KASUTAMISEL

Bakalaureusetöö

Anastassija Ladvik  
Juhendaja Raili Pool

Tartu 2015

## Sisukord

<b>SISSEJUHATUS</b> .....	<b>3</b>
<b>1. SIHITISE KÄSITLUS EESTI JA VENE KEELETEADUSES</b> .....	<b>4</b>
1.1. SIHITIS EESTI KEELES .....	5
1.1.1. <i>Aspektverbid ja partitiivverbid</i> .....	6
1.1.2. <i>Täis- ja osasihitis</i> .....	7
1.1.2.1. Täissihitis .....	7
1.1.2.2. Osasihitis .....	8
1.1.2.3. Lühikokkuvõte eesti keele sihitise käänete kasutamisest .....	9
1.2. SIHITIS VENE KEELES.....	10
1.3. EESTI JA VENE KEELE SIHITISE ESINEMISVÕIMALUSTE VÕRDLUS .....	12
<b>2. VENE EMAKEELEGA ÕPPIJATE PÕHILISED VEAD EESTI KEELE TÄIS- JA OSASIHITISE KASUTAMISEL</b> .....	<b>16</b>
2.1. OSASIHITISE KASUTAMINE TÄISSIHITISE ASEMEL .....	17
2.2. TÄISSIHITISE KASUTAMINE OSASIHITISE ASEMEL .....	21
2.3. PROBLEEME TÄISSIHITISE VALIKUL .....	24
2.4. KOKKUVÕTE PÕHILISTEST SIHITISE KASUTAMISE PROBLEEMIDEST .....	27
<b>KOKKUVÕTE</b> .....	<b>30</b>
<b>KIRJANDUS</b> .....	<b>32</b>
<b>ДОПОЛНЕНИЕ В ЭСТОНСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКЕ И ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РУССКИХ СТУДЕНТОВ В УПОТРЕБЛЕНИИ ТОТАЛЬНОГО И ПАРЦИАЛЬНОГО ДОПОЛНЕНИЯ В ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ</b> .....	<b>34</b>

## Sissejuhatus

Käesolev bakalaureusetöö käsitleb sihitist eesti ja vene keeles ning venekeelsete õppijate põhilisi probleeme eesti keele täis- ja osasihitise kasutamisel. Valisin just selle teema, sest arvan, et sihitise kasutamine on tänapäeval probleemiks paljude keeleõppijate jaoks. Töö eesmärgiks on anda ülevaade nii eesti kui ka vene keele sihitise kasutamisest, näidata, millised erinevused on eesti ja vene keele sihitisel, vaadata lähemalt, milliseid vigu tehakse sihitise käände valimisel ja mis võivad olla vigade põhjused. Sihitise süsteemne käsitus esineb esimest korda vene õppekeele koolide 7. klassi õpikus (Siirak 2008: 43), kuid vene emakeelega eesti keele kõnelejad teevad sihitise kasutamisel ikkagi väga palju vigu. Töö on referatiivne.

Bakalaureusetöö koosneb kahest suurest peatükist, mis omakorda jaotuvad alapeatükkideks. Esimeses peatükis antakse ülevaade sihitise käsitlusest eesti ja vene keeleteaduses. Eraldi vaadeldakse sihitist eesti keeles, sihitist vene keeles ja võrreldakse eesti ja vene keele sihitise esinemisvõimalusi. Teises peatükis vaadeldakse olemasolevate uurimuste põhjal, milliseid vigu tehakse sihitise käände valimisel ja tuuakse esile vene emakeelega eesti keele õppijate tüüpilisi vigu sihitise kasutamisel.

Antud teemal on olemas päris palju materjali, millest võib järeldada, et sihitise teema pakub huvi paljudele keeleuurijatele. Eestikeelsest kirjandusest kasutasin kõige rohkem *Eesti keele käsiraamatut* (EKK 2007) ja käsiraamatut *Keelehärm* (Metslang jt 2003). Venekeelsetest allikatest olid olulisimad käsiraamat *Краткий справочник по контрастивной грамматике эстонского и русского языков* (Külmoja jt 2003) ja õpik *Сопоставительная грамматика эстонского и русского языка* (Päll jt 1962).

Sihitis on iseenesest suur ja mahukas teema ning käesoleva töö raames ei olnud võimalik põhjalikult vaadata kõiki juhtumeid. Bakalaureusetöös on vaatluse all eesti ja vene keele sihitise kõige olulisemad aspektid ning venekeelsete õppijate tüüpilised objektikasutuse vead.

## 1. Sihitise käsitlus eesti ja vene keeleteaduses

Nii eesti kui ka vene keeles eristatakse sihitist omaette lauseliikmena.

Eesti keeles peetakse sihitiseks ehk objektiks lauseliiget, mis laiendab sihilist tegusõna ja on tavaliselt nimisõna(fraas) osastavas, omastavas või nimetavas käändes. Sihitis vastab küsimustele *keda?*, *mida?*, *kelle?*, *mille?*, *kes?*, *mis?*, väljendades olendit, eset või nähtust, kellele või millele tegevus on suunatud (Valmis, Valmis 2006: 174).

- *Loe see raamat läbi* (EKK 2007: 472).
- *Ma kohtasin sõpra* (EKK 2007: 472).
- *Tüdruk vaatas uudishimulikult neid lilli* (Valmis, Valmis 2006: 174).
- *Ta hakkas tähti välja löikama* (Valmis, Valmis 2006: 174).

Vene keeles eristatakse otse- ja kaudsihitist. Käesolevas bakalaureusetöös on vaatluse all ainult otsesihitis. Vene keeles nõuab otsene sihitis jaatavas kõnes sihitavat käänat ehk akusatiivi, eitavas aga omastavat käänat ehk genitiivi (Külmoja jt 2003: 102).

• *Создаёт человека (akusatiiv) природа, но развивает и образует его (akusatiiv) общество.* - Inimese loob loodus, kuid areneb ja harib teda ühiskond (Orlova 2003: 42).

• *Грамматика не даёт таланта (genitiiv), но даёт таланту большую силу.* - Grammatika ei anna talenti, kuid annab talendile suurt jõudu (Orlova 2003: 42).

Bakalaureusetöö esimene osa jaguneb omakorda alapeatükkideks. Peatükis 1.1 tutvustatakse eesti keele täis- ja osasihitise kasutamist ning kirjeldatakse aspektverbide ja partitiivverbide olemust ja erinevusi. Peatükis 1.2 antakse detailsem ülevaade vene keele sihitise esinemisvõimalustest. Viimases alapeatükis 1.3 tehakse võrdlev kokkuvõte eesti ja vene keele sihitise esinemisvõimalustest ning tuuakse välja peamised erinevused eesti ja vene keele sihitise kasutamisel. Eesti ja vene keele sihitise kasutuse võrdlus on oluline siinse bakalaureusetöö teise osa jaoks, milles kirjeldatakse vastavatele uurimustele toetudes venekeelsete õppijate põhilisi probleeme eesti keele

sihitise käänete kasutamisel. Õppijakeeles esinevate vigade kirjeldamisel on oluline tunda õppijate emakeele ning õpitava keele struktuurierinevusi, sest õppijad toetuvad võõrkeele kasutamisel sageli oma emakeelele.

## 1.1. Sihitis eesti keeles

Sihitiseks on tavaliselt nimisõna(fraas) nimetavas, omastavas või osastavas käändes. (EKK 2007: 472)

- *Loe see raamat läbi.* (EKK 2007: 472).
- *Ma kohtasin sõpra* (EKK 2007: 472).

Sihitiseks võib lisaks nimisõnale olla ka muu sõnaliigi sõna või fraas, kui see sõna esineb nimisõna tähenduses (EKK 2007: 472):

- omadussõna: *Ta ei lausunud ei **musta** ega **valget**.*
- hulgafras: *Juku ostis **kolm raamatut**.*
- *da*-infinitiiv või *vat*-lühend: *Ma tahaksin **kodus olla**. Teadsin **seda tehtavat**.*
- kõrvallause: *Ma teadsin, **et sellest ei tule midagi välja**.*

Lauseid, kus predikaatverbi laiendab sihitis, nimetatakse transitiivlauseteks ja lauseid, kus öeldisverbi juures sihitist ei ole, nimetatakse intransitiivlauseteks. Kontekstist sõltub, kas lauses on sihitis või ei ole. (EKG 1993: 46)

Verbid, mis esinevad tavaliselt koos sihitisega, on sihilised ehk transitiivverbid ning verbe, mis esinevad ilma sihitiseta, nimetatakse sihituteks ehk intransitiivverbideks (EKG 1993: 46).

**Sihilised verbid on näiteks:** *alustama, aitama, arvama, haavama, igatsema, jätma, kaotama, küsima, mäletama jt* (EKK 2007: 472).

**Sihitud verbid on näiteks:** *aeguma, elama, haigestuma, istuma, lahkuma, nutma jt* (EKK 2007: 472).

Eesti keeles on võimalik ka see, et sihilised verbid esinevad ka ilma sihitiseta, nt *Eile Kalev kaotas* või *Nad söövad ja joovad*. Vahel võib olla ka vastupidi – sihitutel verbidel võib olla ka sihitis, nt *Väsinud rändur astus üksinda **oma teed***. (EKK 2007: 472)

### 1.1.1. Aspektverbid ja partitiivverbid

Aspektverbideks nimetatakse selliseid verbe, mille tegevus võib jõuda mingi tulemuseni (EKK 2007: 473).

Aspektverbid on näiteks: *avastama, saavutama, kujundama, looma* jt.

*Laps voltis kahte paberlaevukest / kaks paberlaevukest* (EKG 1993: 50–51).

Väga vähe on ka selliseid verbe, mis osutavad piiri saavutamisele ja nõuavad alati täisobjekti, sellised on nt *ammendama* ja *andestama*.

*Ta andestas mulle solvamise / \*solvamist* (EKG 1993: 51).

Perfektiivsete verbide rühm on küll väike, kuid perfektiivsust saab väljendada ühendverbides abimäärsõnade *läbi, ära, kätte* jt abil (Metslang jt 2003: 128).

*Mari viis raamatu ära* (EKG 1993: 51).

Partitiivverbideks nimetatakse selliseid verbe, mis nõuavad ainult osaobjekti ja väljendavad piirivõimaluseta tegevust (EKG 1993: 49).

Partitiivverbid on tavaliselt:

- tundeverbid: *armastama, nägema, kartma* jt (EKK 2007: 473).

*Sa veel kahetsed oma pealetükkivust* (EKG 1993: 50).

- liigutust ja puudutust väljendavad verbid: *peksma, kallistama, kehitama* jt (EKK 2007: 473).

*Kui vend õde löi, hammustas see tal kätt* (EKG 1993: 50).

- partitiivverbide hulka kuuluvad ka muud verbid: *alustama, helistama, trahvima* jt (EKK 2007: 472).

*Alustame väikest vestlust, või Üks esineja hoiab viulit, teine kitarri* (EKG 1993: 50).

### 1.1.2. Täis- ja osasihitis

Eesti keele sihitis jaguneb täis- ja osasihitiseks. Osasihitis ehk partsiaalobjekt on osastavas käändes. Täissihitis ehk totaalobjekt esineb nimetavas ja omastavas käändes. (EKK 2007: 472)

Sihitise käändevariandid sõltuvad mitmest tegurist: lause ja objekti vormist (jaatav – eitav, ainsus – mitmus, kõneviis, tegumood), lause aspektist ja nimisõna tähenduse kvantitatiivsest piiritletusest (Metslang jt 2003: 126).

Täis- ja osasihitise reeglistik kehtib siis, kui sihitis laiendab lause öeldist. Teistel puhkudel, nt *v-*, *des-*, *ma-*, *mas-*, *mast-*, *mata-*vormi laiendi puhul, esineb tavaliselt osasihitis (Metslang jt 2003: 127).

#### 1.1.2.1. Täissihitis

Eesti keele täissihitis võib olla nimetavas ja ainsuse omastavas käändes. Täissihitise põhikääne on omastav, nt:

*Isa viis **lapse** lasteaeda* (EKK 2007: 475).

Teatud tingimustel esineb täissihitis ka nimetavas käändes (EKK 2007: 475):

- kui täissihitis on sisult või vormilt **mitmuslik**: *Isa viis **lapsed** lasteaeda.*
- kui öeldisverbiga väljendatakse käsku: *Vii **laps** lasteaeda!*
- kui täissihitis laiendab **da-tegevusnime**: *Isa ülesandeks jäi **laps** lasteaeda viia.*
- kui öeldisverb on **umbisikulises tegumoes**: ***Laps** viiakse lasteaeda.*

Kui käsku väljendatakse verbidega *käskima* ja *paluma*, siis on täissihitis nimetavas vaid vahetu käsu korral, kuid käsu refereerimise puhul võib kasutada nii nimetavat kui ka omastavat (Erelt 2006: 44).

Nt: *Palun näidata talle istekoht kätte.* (käsk) ja *Ma paluksin näidata talle istekoht/istekoha kätte* (käsu refereering) (EKK 2007: 478).

Kui käskiva kõneviisi tähenduses kasutatakse kindlat kõneviisi, siis on täissihitis erandlikult omastavas: *Teeme vaheaja! – Tehkem vaheaeg!* (EKK 2007: 478).

Hulga- ja mõõdunimisõnade korral (*rühm, grupp, hulk, meeter, enamik, tükk, osa, jt*) eelistatakse täissihitise omastavat käänet: *Joon tassi kohvi või Ostin meetri riidet* (Erelt 2006: 44).

Kuigi umbisikulises tegumoes öeldisverbi ja *da*-infinitiivi laiendab üldjuhul nimetavaline sihitis, on sellel ka üks erand. Kui *da*-tegevusnimi on ise lauses sihitis ja seda laiendab (täis)sihitis, on see omastavas käändes, nt: *Kuidas te julgete tõmmata meie vahele võrdusmärgi?* (EKK 2007: 478). See tuleb sellest, et *da*-infinitiivne sihitis (*tõmmata*) koos öeldisverbiga moodustab sisulise terviku ja nimisõnaline sihitis (*võrdusmärgi*) kuulub kogu ühendi verb + *da*-tegevusnimi (*Julgete tõmmata*) juurde. Sellisel ühendil on alus olemas, välditakse sihitise vormilist kokkulangemist temaga ja kasutatakse omastavat käänet. (EKK 2007: 478–479)

#### 1.1.2.2. Osasihitis

Osaheitise käänne on osastav (küsimused *keda? mida?*) ja osasihitist saab kasutada peaaegu kõikide sihiliste verbide korral.

- Palju verbe (nn *partitiivverbid*) lubavad kasutada ainult osasihitist. Nt: *Leena armastab lapsi*. Need on sellised verbid, kus tegevus ei jõua kindlale tulemusele ja neil puudub ka kestuspiir. Tüüpilisteks partitiivverbideks peetakse tunde- (armastama, kartma jt), liigitus-puudutus- (kallistama, peksma jt) ja siia kuuluvad ka muud verbid (*alustama, harrastama, helistama* jt). (EKK 2007: 472–473)

- Eituse korral kasutatakse alati osasihitist. Nt: *Ma ei ostnud leiba*. (EKK 2007: 473); *Tööd tegemata ei jõua elus kuskile*. (Kerge 2000: 74)

- Osasihitist kasutatakse harilikult seisundiverbide puhul. Nende hulka kuulub ka verb *sisaldama*, mille puhul on tavaks kasutada osasihitist: *Aruanne sisaldab andmeid kaitsekulutuste kohta*. (EKK 2007: 474)

Mõnede asesõnade puhul on sihitise kasutamine erandlik.

- **Isikuliste asesõnade** (*mina/ma, sina/sa* jt) ja **enesekohaste asesõnade** (*enese/enda, iseenese/iseenda*) puhul kasutatakse nimetava käände asemel osastavat: *Peeter jäeti maha*. – *Mind/sind jäeti maha*.

- Omastava käände asemel võib kasutada osastavat käänet (samade sõnade puhul):  
*Nad jätsid Peetri maha. – Nad jätsid mind/sind maha.*

- Siduva asesõna *mis* puhul võib vajadusel või soovi korral kasutada omastavat nimetava asemel: *Mis = mida te sellest arvate?* (EKK 2007: 479)

### 1.1.2.3. Lühikokkuvõte eesti keele sihitise käänete kasutamisest

Täis- ja osasihitise valik on väga keeruline just nendele, kellel eesti keel ei ole emakeel. Aga võib ka mainida, et isegi eestlased ei tea mõnikord, millist sihitise käänet valida.

Näiteks:

- kui tegevuse tulemus on ajutine ehk kui tegevust võib pidada nii tulemuslikuks kui ka mittetulemuslikuks ning sellisel juhul võib kasutada kas osasihitist või täissihitist: *Anna mulle pliiats! = Anna mulle pliiatsit!* (EKK 2007: 473–474).

*da*-tegevusnime sihitise käände valikut mõjutavad tegevusnimi ning selle põhiverbi tähendus ja vorm. *da*-tegevusnime juurde kuuluv sihitis on alati osastavas käändes siis, kui *da*-tegevusnimi laiendab tundeverbe: *Ta sõlmis lepingu/lepingut. – Ta kartis sõlmida lepingut.* Selliste verbide puhul, mis väljendavad kavatsust või tahet (*lubama, laskma, tohtima, tahtma* jt), võib kasutada kas täis- või osasihitist, ja tõlgenduserinevus ei ole oluline: *Soovin osta seda raamatut/selle raamatu.* (Erelt 2006: 42)

Eesti keele sihitise käänete kasutustingimustest annab ülevaate tabel 1.

**Tabel 1. Eesti keele sihitise käändevormid (Metslang jt 2003: 130)**

Objekti kääne	Tingimused	Näited
Partitiiv (osastav)	tavaliselt	<i>Poiss luges raamatut.</i> <i>Ema ostis suhkrut.</i>
Genitiiv (omastav)	a) kui lause on jaatav b) aspekt perfektiivne c) kui objektinoomen on kvantitatiivselt piiritletud	<i>Poiss luges raamatu läbi.</i>
Nominatiiv (nimetav)	genitiivi tingimused + käsk, impersonaal, da-infinitiiv või objekti mitmusevorm.	<i>Loe raamat läbi!</i> <i>Raamat loeti läbi.</i> <i>Mul tuleb raamat läbi lugeda.</i> <i>Ema ostis saapad.</i>

## 1.2. Sihitis vene keeles

Vene keeles on otsene sihitis jaatavas kõnes sihitavas käändes ehk akusatiivis. Vene keeles ei eristata täis- ja osasihitist, nii nimisõnaline kui ka asesõnaline sihitis pannakse akusatiivi: *Я купил себе **новый пиджак*** (Külmoja jt 2003: 102, 104).

Otsene sihitis esineb akusatiivis järgmistel tingimustel (Päll jt 1962: 251):

- kui sihitis tähistab isikut, elavat olendit või on väljendatud pärisnimega;

*Почему вы не уважаете свою **соседку**? – Miks te ei pea oma naabrist lugu?*

- eitus kuulub liitõeldise juures oleva abiverbi juurde;

*Этот человек не умеет ценить **музыку**. – See inimene ei oska muusikat hinnata.*

- sihitis väljendab abstraktset mõistet;

*Не бережет **время, честь** – Ei hoia aega, au.*

- sihitis tähistab teatud eset, mis on juba tuntud rääkijale ja kuulajale;

*Почему ты не закрыл дверь? – Miks sa ei rannud ust kinni?*

**Märkus:** Otsene sihitis võib esineda **akusatiivis** siis, kui lausetes (öeldise juures) on modaalpartikkel: *едва не, чуть не: Я едва не потерял в трамвае книгу — Oleksin peaaegu trammis raamatu kaotanud* (Päll jt 1962: 251).

Eitava kõne puhul on vene keele sihitis genitiivis või ka akusatiivis (Šeljakin 2000: 270–271).

Sihitis on alati genitiivis (Šeljakin 2000: 270):

- püsiühendites: *не нахожу себе места, не играет роли, не уделяет внимания*, jt.
- koos verbiga **не иметь**: *не иметь денег, брата, не иметь права*.
- eitust rõhutavate sõnade puhul: *Ни он, ни я не брали вашей книги, ничего не забыто*.

Sihitis on alati (soovitavalt) akusatiivis (Šeljakin 2000: 270–271):

- kasutatakse abisõna: *едва не, чуть не jt: Я едва не уронил стакан*.
- eitus asesõnadega, kus on prefiks – не: *Некому показать работу*.
- väljendatakse konkreetset objekti: *Он не получил письмо (то, которое ждал)*.

Vene emakeelega eesti keele õppijatele mõeldud eesti keele käsiraamatus *Keelehärm* (Metslang jt 2003: 130) on välja toodud järgmine tabel vene keele objekti käändevormide kohta (tabel 2).

**Tabel 2. Sihitise käändevormid vene keeles (Metslang jt 2003: 130)**

<b>Objekti kääne</b>	<b>Tingimused</b>	<b>Näited</b>
Akusatiiv ( <i>винительный</i> ), mis ei lange kokku nominatiiviga ega partitiiviga	Jaatav lause, objekt <i>a-, я-</i> lõpulised naissoost / naissoo käänamistüüpi sõna	<i>Мальчик прочитал книгу.</i> <i>Мальчик ждет девочку.</i>
Genitiiv ( <i>родительный</i> )	Eitav lause (tavaliselt)	<i>Мальчик не читал этой книги.</i>
Akusatiiv = genitiiv	Jaatav lause, meessoost sõna, ainsus, elus jaatav lause, mitmuslik sõna, elus.	<i>Девочка ждет мальчика.</i> <i>Мальчик ждет девочек.</i>
Akusatiiv = nominatiiv ( <i>именительный</i> )	Jaatav lause, keskssoost või meessoost sõna, elutu jaatav lause ja mitmuslik sõna, eluta.	<i>Мама купила сахар.</i> <i>Я читаю стихотворение.</i> <i>Мальчик купил эти книги.</i>

### **1.3. Eesti ja vene keele sihitise esinemisvõimaluste võrdlus**

Eesti keeles on objekti käänded nominatiiv, genitiiv ja partitiiv, vene keele grammatikas aga akusatiiv ja genitiiv. Kuid ka vene objekti vormistuses võib näha mõningaid toetavaid ja eksitavaid analoogiaid eesti objekti vormivaheldusega. Eesti keeles nõuab eitus partitiivi, kuid vene keeles tihti genitiivi. Vene akusatiivi kohta võib öelda, et see on muudest käänetest erinev ainult mõningate ainsuslike naissoost sõnade puhul. Teistel juhtudel langeb akusatiiv kokku genitiivi või nominatiiviga. Selleks, et teha õige käändevalik eesti ja vene keeles, on olemas teatud asjaolud. Eesti keeles mängib rolli objektnoomeni piiritletus, tegevuse aspekt, verbi ja objektnoomeni arv. Vene keeles on aga oluline objektnoomeni sugu, käänamistüüp, elusus ja arv. (Metslang jt 2003: 129)

Eesti keeles on perfektivse ja imperfektivse aspekti opositsiooni väljendamine palju ebajärjekindlam kui vene keeles (vene *совершенный и несовершенный вид*). Sihitise abil (nt *ma ostsin raamatu – ma ostsin raamatut*) võib perfektivse ja imperfektivse aspekti vahet eesti keeles teha siis, kui 1) lause on jaatav, 2) verb kuulub aspektverbide hulka (nt *kutsuma, ostma, keetma* jt), 3) objekt on kvantitatiivselt piiritletud. (Metslang jt 2003: 127) Paljud eesti keele tegusõnad on sisuliselt imperfektivsed ehk partitiivverbid, mille puhul kasutatakse osasihitist (nt *näitama, lugema, veeretama, tahtma, nõudma, alustama* jt) (Metslang jt 2003: 127).

Perfektivsust väljendatakse eesti keeles veel ka verbidega seostuvate abimäärsõnadega, eriti abimäärsõna *ära* abil (*ära nägema, ära ostma, ära koristama, ära jätma, läbi lugema, minema viskama, katki hammustama*) (Metslang jt 2003: 127).

Vene emakeelega eesti keele õppijatel põhjustab suure osa vigu eesti keele sihitise vormistamises reeglite keerukus, vormi sõltuvus muudest asjaoludest kui vene keeles ja eesti verbirühmade mittetundmine. Tavaliselt tajutakse partitiivi vene akusatiivi vastena, on raske tunnetada objekti aspektilisust, nominatiivi kasutatakse vene keele järgi eluta või ka mitmuslike objektide puhul. (Metslang jt 2003: 130)

Järgnevas tabelis on näha eesti keele õppijate jaoks rasked kohad sihitise vormistamisel, tabel pärineb käsiraamatust *Keelehärm* (Metslang jt 2003: 131).

**Tabel 3. Eesti keele õppijate jaoks veaohtrikke kohti sihitise vormistuses (Metslang jt 2003: 131)**

Vale	Õige	Selgitus
Poiss ei ostnud <b>raamatu</b> .	Poiss ei ostnud <b>raamatut</b>	Eitavas lauses peab olema osasihitis.
Olen saanud <b>ühte väga olulist õppetundi</b> .	Olen saanud <b>ühe väga olulise õppetunni</b> .	Perfektivne aspekt, piiritletud objekt: peab olema täissihitis.
Ta õppis <b>eesti keelt</b> ära.	Ta õppis <b>eesti keele</b> ära.	Perfektivsete ühendverbidega peab

		olema täissihitis.
See muudab pretsedendiks <b>vajadust korraldada inimkatseid.</b>	See muudab pretsedendiks <b>vajaduse korraldada inimkatseid.</b>	Piiritlev määrus ( <i>pretsedendiks</i> ), perfektiivne aspekt: peab olema täissihitis.
Esimesed katsed luua <b>uue ilukirjandusliku keele.</b>	Esimesed katsed luua <b>uus ilukirjanduslik keel.</b>	Täiendiks olevat <i>da-</i> infinitiivi laiendav täissihitis peab olema nimetavas
Õpetaja alustas <b>tunni</b>	Õpetaja alustas <b>tundi</b>	<i>alustama</i> on partitiivverb ja nõuab osasihitist.
Keeleuurija peab vaatama <b>hõimude liikumise sotsiaalsed põhjused.</b>	Keeleuurija peab vaatama <b>hõimude liikumise sotsiaalseid põhjuseid.</b>	<i>vaatama</i> on partitiivverb, nõuab osasihitist. (Vea võimalik eeskuju on vene nominatiivikujuline objekt.)
1993. a. võeti vastu <b>keelte punase raamatu.</b>	1993. a. võeti vastu <b>keelte punane raamat.</b>	Täissihitis peab impersonaali korral olema nominatiivis.

Märkimisväärne on ka see, et alati ei vasta ühe keele otsesihitis teise keele otsesihitisele. Neid erinevusi võib tihti kohata ja tavaliselt sõltub see verbi reksioonist ja semantikast. (Külmoja jt 2003: 105)

Järgmised näited illustreerivad juhtumeid, kus eesti keele sihitisele ei vasta vene keeles otsesihitis: Nt (Päll jt 1962: 265, 255, 257, 255):

- mõjuga seotud liikumine: *ründama (vaenlast)* – *нападать (на врага)*
- teenus, abi, kaasabi: *aitama, abistama (venda)* – *помогать (брату)*;
- verbirektsioon: *õppima (kunstnikult joonistamist)* – *учиться (рисованию у художника)*;
- takistus, kahju jt: *segama, häirima, tülitama (möödaminejaid)* – *мешать (прохожим) jt.*

## **2. Vene emakeelega õppijate põhilised vead eesti keele täis- ja osasihitise kasutamisel**

Teises peatükis vaadeldakse lähemalt, milliseid vigu teevad vene emakeelega õppijad eesti keele sihitise käände valimisel. Sihitise süsteemne käsitlus esineb esimest korda vene õppekeelega koolide 7. klassi õpikus (Siirak 2008: 43), kuid vene emakeelega eesti keele kõnelejad teevad sihitise kasutamisel ikkagi väga palju vigu. On tehtud palju uurimusi, mille põhjal saab öelda, millised on venekeelsete õppijate kõige tüüpilisemad vead.

Sihitis on keeruline eesti keele grammatika osa, mille kõrgel tasemel omandamine on eesti keelt võõrkeelena kõnelejate jaoks raske ning mis ei pruugigi täielikult selgeks saada, vaatamata sellele, kui kaua seda õpitakse.

Martin Ehala on uurinud eesti keelt emakeelena kõnelejate täis- ja osasihitise valikuid, tema eesmärk oli välja selgitada võõrkeele kõnelejate mõjud emakeelekõnelejate objektitarvitusele. Autor viis läbi kaks testi: vormimoodustuse ja tajutesti, mille tulemused näitasid partitiivobjekti ülekasutust mõlemas rühmas, kuid nominatiiv- ja genitiivobjekti ülekasutus oli iseloomulik vene õpilastele. (Ehala 2009: 184–185)

Keeruline on eesti keelt võõrkeelena õppijatele aspekti- ja partitiivverbide erinevus. Partitiivverbe soovitatakse enamasti vigade vältimiseks ära õppida, sest kui need verbid on omandatud, ei pea õppija mõtlema sihitiskäände valikule. Loogiline on muidugi see, et kõiki verbe ei ole võimalik ära õppida. (Pool 2010: 198)

Käesoleva peatüki alaosades antakse ülevaade vene õppijate peamistest probleemidest eesti keele sihitise kasutamisel olemasolevate uurimuste põhjal. Materjali struktureerimisel on lähtutud sellest, millist sihitise käänet õppijad on ületarvitanud ehk millised käändevormid on lauses olnud ebasobivad ning milline sihitise kääne oleks lauses olnud ootuspärane.

## 2.1. Osasihitise kasutamine täissihitise asemel

Selles alapeatükis käsitletakse lauseid, kus osasihitist kasutatakse täissihitise asemel. Mitme uurimuse põhjal tuuakse välja näiteid, kus taolised vead on paremini näha.

Raili Pooli artikli *Vene ja eesti üliõpilaste valikud täis- ja osasihitise kasutamisel* materjal oli uurimuseks koostatud objektitest, millega uuriti eesti keele täis- ja osasihitise kasutamist. Testis osalesid nii eestlased kui ka venelased. Vene emakeelega informantidel oli sellel hetkel eesti keeles kõrgtase (C1). Kokku osales 29 Tartu ülikooli vene keelt emakeelena kõnelevat üliõpilast. Osa võtsid ka 30 Tartu ja Tallinna kõrgkoolide erinevate erialade üliõpilast, kes kõnelesid eesti keelt emakeelena. Testi ühes ülesandes esitati vastajatele laused ja paluti otsustada, kas sihitise variant on õige või mitte. Vigade olemasolu puhul paluti need ära parandada. Testi teine ülesanne oli valikvastustega: informantidele esitati lüngaga lause, kuhu vastajatel tuli valida kolmest etteantud sihitisevariandist sobivaim. (Pool 2010: 195–196)

Vaatluse alla tulid näiteks järgmised laused, kus vene informantide valikud sisalduvad real *vene* ja eesti informantide valikud real *eesti* (Pool 2010: 202–203):

- *Inimeste arvates garanteerib kõrgharidus neile .....*

**A** hea töökoht ja palk    **B** hea töökoha ja palga    **C** head töökohta ja palka

vene: A 1 (3,4%)    B 4 (13,8%)    C 24 (82,8%)

eesti: A 0    B 30 (100%)    C 0

- *Loodan, et mulle antakse veel ..... oma töö tegemiseks.*

**A** teine võimalus    **B** teise võimaluse    **C** teist võimalust

vene: A 18 (62,1%)    B 6 (20,7%)    C 5 17,2 (%)

eesti: A 30 (100%)    B 0    C 0

Tulemused näitavad, et venekeelsed vastajad on esimese lause puhul eelistanud osasihitist ega ole lauset tajunud perfektiivsena, lähtudes verbi oleviku ajavormist (Pool 2010: 203). Teises lauses on enamik vene keele kõnelejaid valinud (siinkohal õige) täissihitise, seostades umbisikulist verbivormi nominatiivse objektiga. Viis vene emakeelega informant on osasihitist ületarvitanud (Pool 2010: 204).

Huvitavad testitulemused olid ka Martin Ehala artiklis *Keelekontakti mõju eesti sihitiskäänete kasutamisele* (Ehala 2009). Järgnevalt keskendutakse eriti artiklis käsitletud tajutesti tulemustele.

Vormitaju testis anti informantidele ülesandeks hinnata kontekstiväliseid lauseid, hinnang pidi lähtuma lausete keelelisest loomulikkusest. Konstruktsioon oli järgmine: osa lausetest vastas üldkeeke normidele, teised kaldusid sihitise vormi poolest kõrvale. Tajutestis oli 88 lauset, neist 52 keskendus sihitise vormivalikule ja 36 verbilaienditele, millest kõnealusel artiklis juttu ei olnud. Uurimuses osalesid 16–18-aastased noored, kes õppisid eesti õppekeelele gümnaasiumites. Kokku oli 669 õpilast, kellest 41% olid noormehed, 59% neid; 20% 16-aastased, 70% 17–18-aastased; ülejäänud olid nooremad. Kokku oli 578 eesti keelt emakeelena kõnelejat ja 91 muukeelset. (Ehala 2009: 185)

Artikli autor M. Ehala esitas tulemused tabelites, milles olid laused ja igas lauses erinev sihitiskäände variant. Vormitajutestis olid kõik variandid üksteisest eraldatud. Informandid pidid hindama iga variandi loomulikkust skaalal täiesti loomulikust kuni täiesti ebaloomulikuni. Iga lause kohta oli välja toodud kaks andmerida: *E*- ja *M*-variandid ja vastanute osakaal protsentides. *E* tähistas eesti emakeelega ja *M* muu emakeelega vastajaid. (Ehala 2009: 188)

Allolevates tabelites esitatakse loomulikkushinnangud sihitisele genitiivi kontekstis (lause loomulikuks hinnanud vastanute protsent). (Ehala 2009: 191)

<i>Jutustan teile oma ainukese elusaladuse</i>	<i>E</i>	94
	<i>M</i>	<b>84</b>
<i>Jutustan teile oma ainukest elusaladust</i>	<i>E</i>	30
	<i>M</i>	<b>57</b>
<i>Jutustan teile oma ainuke elusaladus</i>	<i>E</i>	1
	<i>M</i>	<b>10</b>

<i>Stipendium annab uurimisetöoks hea võimaluse</i>	<i>E</i>	94
	<i>M</i>	<b>91</b>

<i>Stipendium annab uurimisetöoks head võimalust</i>	<i>E</i>	<i>24</i>
	<i>M</i>	<i>73</i>
<i>Stipendium annab uurimisetöoks hea võimalus</i>	<i>E</i>	<i>15</i>
	<i>M</i>	<i>21</i>

Lausetes *Jutustan teile oma ainukest elusaladust ja Stipendium annab uurimistööks head võimalust* on venekeelsed vastajad pidanud osasihitist loomulikumaks kui eesti informandid. Esimese lause puhul võib näha, et 57% vene informantidest on pidanud loomulikuks partitiivobjekti, kuid eesti vastajatest on selles lauses partitiivi loomulikuks pidanud 30%, mis näitab, et vene informandid eelistavad kasutada partitiivi ka nendes kontekstides, kus eestlased valivad täissihitise. Teises lauses on näha, et 73% vene informantidest eelistaks kasutada partitiivi, samas pidas ainult 24% eesti vastajatest partitiivobjekti selles lauses loomulikuks.

Viktoria Orlova on oma Tartu Ülikoolis kaitstud bakalaureusetöös analüüsinud eesti keele objektivigu Tartu Ülikooli eesti keele võõrkeelena eriala 1.–3. aasta üliõpilaste kirjalikes töödes. Üliõpilaste töid parandasid eesti emakeelega õpetajad. Vahel oli ka nii, et grammatika seisukohast ei olnud tegu veaga, kuid konteksti või üksiklausesse sobiks õpetaja keeletunnetuse järgi teine objektikääne, sest eesti emakeelega õpetajad parandavad vigu omaenese keeletajust lähtudes. Autoril raskendas analüüsimist ka see, et näited olid võetud erinevatest tööddest ja nendel ei olnud konteksti, mistõttu oli mõnikord keeruline nendest keelevigadest aru saada. V. Orlova rääkis ka mõnede üliõpilastega, kelle tööd ta analüüsis, ja palus seletada, miks inimene valis just selle vormi. Mõnikord ei suutnud üliõpilane viga seletada ja rääkis, et käände valimisel toetus ta oma intuitsioonile. Kokku oli töös analüüsitud 261 lauset. Vigu oli päris palju ja sellepärast otsustas autor neid vigu klassifitseerida gruppidesse nende tüüpide järgi. Iga näidet käsitleti üks kord. (Orlova 2003: 75)

V. Orlova sõnul oli kõige suurem vigade rühm vene üliõpilastel see, kus sihitis laiendab öeldist, mis väljendab lõpetatud, tulemuseni viidud tegevust. Väga tihti on õppijal raske valida täissihitise ja osasihitise vahel, vaatamata sellele, et reegel on teada. Paljud üliõpilased, keda V. Orlova küsitles, rääkisid, et oli tunda, et lausetes peaks olema midagi teisiti vene keelega võrreldes, kuid mis täpselt, ei osanud nad mõnikord

täpselt öelda. Vigu põhjustas ka see, et tihti võetakse abiks vene keele reeglid, mis ei lange alati kokku eesti keele reeglitega. (Orlova 2003: 86)

Osasihitis täissihitise asemel esines näiteks järgmistes lausetes (Orlova 2003):

Partitiiv genitiivi asemel, öeldisverb esineb mineviku vormis:

- *Kogu **infot** (pro info), mida ma olin saanud, pidin ma pähe õppima.*
- *Sellel loengul me pidime ise mingil teemal **ettekannet** (pro ettekande) tegema.*

Eesti keeles võib aspektverbidega kasutada nii täis- kui ka osasihitist ja õppijatel on raske aru saada, kas tegemist on partitiivi- või aspektverbiga. Õppijad peavad paljusid aspektverbe partitiivverbideks ja seetõttu kasutavad nendega partitiivi, vaatamata verbi tegevusele. Tihti kasutatakse partitiivi koos verbidega *andma* ja *tegema*. (Orlova 2003: 86)

Partitiiv genitiivi asemel, öeldisverb esineb oleviku vormis (Orlova 2003):

- *Ja kui inimene tõesti seda tahab ega istu käed rüües, siis ta saavutab **eesmärgi** (pro eesmärgi).*
- *Lõpetamiseks võin ainult öelda, et kõike seda arvestades võib teha **järeldust** (pro järelduse), et õpetajaks on vaja sündima.*

Vene emakeelega õppijad kasutavad alati partitiivi, kui lauses esineb *des*-gerundiivi vorm, arvates, et see näitab kestvate, lõpetamata tegevust, nagu see ka enamikkudel juhtumitel on (Orlova 2003: 87, 88).

- *Võttes kätte **nuga** (pro noa), ta kardab sõrme lõigata.*

Toodud lause puhul võib järeldada, et *des*-vorm kannab siin erandlikult lõpetatuse tähendust ja sellepärast kirjaliku töö parandaja pidas partitiivi veaks. Venelaste jaoks on genitiivse sihitise kasutamine koos *des*-vormiga ikkagi raskesti arusaadav ja nad kasutavad tihti lõpetatuse väljendamiseks *nud*-lauselühendit. (Orlova 2003: 88)

Partitiiv nominatiivi asemel (Orlova 2003):

- *Ma kaotasin **kõiki** oma **sõpru** (pro kõik sõbrad).*
- *Ja ta talus ja kannatas **kõike** (pro kõik) välja.*

Nominatiivset täissihitist kasutatakse siis, kui sihitiseks on määratlev asesõna *kõik*, sest see osutab tegevusobjektile või -objektidele kogu ulatuses, vene õppijad on ka nendel juhtudel mitmel korral tarvitanud partitiivobjekti (Orlova 2003: 90).

## 2.2. Täissihitise kasutamine osasihitise asemel

Eesti keele täissihitis on nominatiivis või genitiivis. Vene üliõpilaste jaoks on selline eristus tavaliselt kõige keerulisem. Vaatamata reeglite heale omandamisele teevad üliõpilased täissihitise kasutamisel kõige rohkem vigu. (Orlova 2003: 87)

Partitiivverbidel ei ole tegevust, mis viiks lõplikule tulemusele. Tavaliselt kasutatakse osasihitist abimäärsõna puudumisel või kui see tähistab tulemust või ajalist lõpetatust. Tegevuse lõpp ei ole oluline. (Orlova 2003: 79)

Järgnevalt käsitletakse Raili Pooli artiklit *Vene ja eesti üliõpilaste valikud täis- ja osasihitise kasutamisel* (Pool 2010). Ühes ülesandes oli vaja leida vigu ja vajaduse korral parandada neid. Informandid pidid parandama ainult neid lauseid, mis olid nende hinnangul valed, kui tundus, et kõik on õige, võis need jätta parandamata. (Pool 2010: 208)

R. Pooli artiklist tuuakse esile järgmised laused (Pool 2010: 208–209):

- ***Edu rahvusvahelisel konkursil tõstis noore pianisti enesehinnangu.***

NOM: <i>enesehinnang</i>	GEN: <i>enesehinnangu</i>	PART: <i>enesehinnangut</i>
vene: 1 (3,4%)	21 (72,5%)	7 (24,1%)
eesti: 0	0	30 (100%)

- ***Kui vahetatakse töökoht, siis kaasneb sellega sageli ka teise linna kolimine.***

NOM: <i>töökoht</i>	NOM <i>töökoht + ära</i>	GEN <i>töökoha</i>	PAR <i>töökohta</i>
vene: 16 (55,2%)	1 (3,4%)	1 (3,4%)	11 (38%)
eesti: 4 (13,3%)	0	0	26 (86,7%)

Lauses *Edu rahvusvahelisel konkursil tõstis noore pianisti enesehinnangu* valisid kõik eestlased partitiivobjekti, venelased aga kaldusid enamasti genitiivse sihitise poole. Üks põhjendus võib olla see, et verb on lihtminevikus ja väljendab lõpetatud tegevust. Lauses *Kui vahetatakse töökoht, siis kaasneb sellega sageli ka teise linna kolimine* on impersonaalse öeldisverbi näide. Grammatikareeglite kohalt ei ole impersonaalse öeldisverbiga lauses võimalik kasutada genitiivobjekti ning toetudes verbi morfoloogilisele vormile, võib eeldada partitiivi kontekstides nominatiivobjekti üldistamist. Suur osa vene rühmast pidas õigeks nominatiivset sihitist, üks inimene otsustas lisada nominatiivsele objektile resultatiivse laiendi *ära*. Emakeelekõnelejate

arvates on siin tegemist partitiivi eeldava kontekstiga, kuigi 4 üliõpilast valisid ka nominatiivse sihitise, lähtudes arvatavasti tegevuse resultatiivsusest. (Pool 2010: 209–210)

Viktoria Orlova töös tulid vaatluse alla järgmised laused (Orlova 2003: 76):

Partitiivi asemel nominatiiv, öeldisverb on oleviku vormis:

- *Ta vaatab telerist programme loodusest ja loeb peamiselt **raamatud** (pro raamatuid) loodusest.*
- *Anname talle midagi, et ta saaks oma **küüned** (pro küüsi) teritada.*

Siin on kasutatud sihitise nominatiivset vormi. Vead tulevad ka emakeele mõju pärast. Üliõpilased arvavad, et raskused tekivad sellepärast, et vene keeles võib akusatiivis objekt grammatilise vormi poolest langeda kokku nominatiivi vormiga. (Orlova 2003: 77)

Partitiivi asemel nominatiiv, öeldisverb on mineviku vormis:

- *Eesti keele tunnis töötasime õpikuga, lugesime **ajalehed** (pro ajalehti).*
- *See võimaldas toota vasest **tööriistad** (pro tööriistu) alguses ja pronksist natuke hiljem.*

Sellistes lausetes tehakse tihti vigu, sest esimesel pilgul võib öelda, et tegevus on lõpetatud, kuna verb esineb mineviku vormis ja sellepärast oli valitud täissihitis, kuid alati ei ole tegevus lõpetatud ja ta väljendab kestvat, tulemuseni viimata tegevust. (Orlova 2003: 76)

Partitiivi asemel nominatiiv, öeldisverb esineb umbisikulises tegumoes:

- *Üldse seostatakse **kevad** (pro kevadet) paljude heade asjadega, näiteks armastusega.*
- *Võib olla nad arvavad, et koolis avaldatakse **halb mõju** (pro halba mõju) teiste üliõpilaste poolt.*

Nendes lausetes kasutatakse nominatiivi, sest öeldisverb on umbisikulises tegumoes ja mitte-eestlased omandavad seda reeglit nii, et impersonaalis öeldise korral on sihitis nominatiivis. Sellel reeglil on ka palju erandeid, kuid esimene reegel jääb paremini meelde. (Orlova 2003: 77)

Partitiivi asemel genitiiv, öeldisverb mineviku vormis:

- *Mina lugesin **eestikeelse raamatu** (pro eestikeelset raamatut), mis oli väga*

*huvitav ja meeldis mulle.*

- *Ta jõi vee (pro vett) mõtlemata, et selles vees ujuvad vähipisikud.*

Esitatud lausete kohta võib öelda, et vene emakeelega üliõpilased teevad selliseid vigu väga tihti. Esmapilgul on näha, et on lõpetatud tegevus, sest öeldis esineb mineviku vormis. Tegelikult on siin väljendatud kestvat, lõpetamata tegevust ja vajalik on partitiivobjekt. Genitiivi kasutatakse sellisel juhul, kui koos verbiga esineb perfektivsust väljendav adverb (*täis, ära* jt) nt *Ma lugesin eestikeelse raamatu läbi.* (Orlova 2003: 78)

- *Muidugi ma pean ise hoolitsema selle eest, et meie sõpruse (pro sõprust) säilitada.*

- *Räägime inimestest, kes kasvatavad oma lapse (pro last) ilma vitsata.*

Siin tegevus on kestev ja lõpetamata, aga üliõpilased kasutavad ikkagi genitiivi, mis võib olla tingitud genitiivi objektikasutuse reeglite mitte teadmisest (Orlova 2003: 78, 79).

Martin Ehala uurimusest võib esile tuua järgmised näited (Ehala 2009: 190):

<i>Isa läheb seda hobust ära viima</i>	<i>E</i>	<i>97</i>
	<i>M</i>	<i>87</i>
<i>Isa läheb see hobune ära viima</i>	<i>E</i>	<i>1</i>
	<i>M</i>	<i>7</i>
<i>Isa läheb selle hobuse ära viima</i>	<i>E</i>	<i>2</i>
	<i>M</i>	<i>40</i>

Nagu näha, on lauses *Isa läheb selle hobuse ära viima* pidanud 40% vene õpilastest loomulikuks genitiivset objekti, samas kui eestlastest pidas selles lauses genitiivi loomulikuks ainult 2%.

### 2.3. Probleeme täissihitise valikul

Selles alapeatükis antakse ülevaade täissihitise valiku probleemidest, võttes aluseks üliõpilaste raskused nominatiivi ja genitiivi vahel valimisel.

Nominatiivi või genitiivi vahel valides otsustavad üliõpilased tavaliselt genitiivi kasuks, hoolimata teistest tingimustest. (Orlova 2003: 93)

Järgmisena esitatakse näitelauseid, kus nominatiivse täissihitise asemel kasutatakse genitiivset täissihitist ning genitiivse täissihitise asemel nominatiivset.

Nominatiivi kasutamine genitiivi asemel (Ehala 2009: 191):

<i>Liitlasväed on valmis lõpetama sõjategevuse</i>	<i>E</i>	86
	<i>M</i>	<b>82</b>
<i>Liitlasväed on valmis lõpetama sõjategevust</i>	<i>E</i>	81
	<i>M</i>	<b>74</b>
<i>Liitlasväed on valmis lõpetama sõjategevus</i>	<i>E</i>	12
	<i>M</i>	<b>27</b>

Lauses *Liitlasväed on valmis lõpetama sõjategevus* valiti nominatiivi rohkem muu emakeelega vastajate rühmas, samas on nominatiivi siiski selles lauses kõige vähem loomulikuks peetud.

Genitiivi asemel nominatiiv (Orlova 2003):

- *Kuidas ma veetsin oma suvi* (pro *suve*). – V. Orlova arvates tahtis üliõpilane kasutada genitiivi, kuid ei osanud seda sõna õigesti käänata.

- *Olen õnnelik, et leidsin see linn* (pro *selle linna*), kus ma veedan oma ülikooliaastaid.

- *Annan rendile koht* (pro *koha*) ühiselamus.

- *Ma ostsin see* (pro *selle*) alles eelmisel kuul.

Toodud lausetes on õigesti kasutatud täissihitist, kuid käände valik on vale. Siin on genitiivi asemel kasutatud nominatiivi, aga reeglite järgi peab olema genitiiv. (Orlova 2003: 94)

Genitiivi kasutamine nominatiivi asemel (Ehala 2009: 191):

<i>See seadus tühistati eelmisel aastal</i>	<i>E</i>	99
	<i>M</i>	<b>87</b>
<i>Selle seaduse tühistati eelmisel aastal</i>	<i>E</i>	4
	<i>M</i>	<b>43</b>
<i>Seda seadust tühistati eelmisel aastal</i>	<i>E</i>	27
	<i>M</i>	<b>74</b>

Lauses *Selle seaduse tühistati eelmisel aastal* esineb genitiivi ülekasutus nominatiivi asemel ja see ülekasutus on rohkem levinud muu emakeelega vastajate hulgas (Ehala 2009: 195).

Genitiivi kasutamine nominatiivi asemel (Orlova 2003: 93):

- *Teda huvitab mingi kass, kelle (pro kes) viidi maale.* – Umbisikulises tegumoes verbi täissihitis peaks olema nominatiivis.
- *Mul on unistus itaalia keele (pro keel) ära õppida.*
- *Praegu on võimalus ka mõnes erakoolis kõrghariduse (pro kõrgharidus) saada.*
- *Just noores eas on vaja täpselt otsustada, kelleks te tahate saada, ja leida oma eesmärgi (pro eesmärk).*

Nendes lausetes on nominatiivi asemel kasutatud genitiivi ning laused ei ole päris korrektsed, vaatamata sellele, et on kasutatud täissihitist (Orlova 2003: 94).

V. Orlova arvates võisid kõik need vead, mida ta oma töös esile tõi, tekkida halva õppimise tõttu. Võib-olla üliõpilaste teadmised sihtvormist olid ainult osalised, nad ei tea reegleid, millal ja mida tuleks kasutada (Orlova 2003: 94).

R. Pooli artiklis *Vene ja eesti üliõpilaste valikud täis- ja osasihitise kasutamisel* paluti ühes ülesandes informantidel otsustada nende hinnangu järgi, kas sihitise vorm on õige või vale ja vajadusel kas parandada sihitise vormi või jätta muutmata (Pool 2010: 208).

- ***Meil tuleb selle ülesande lõpetada*** (Pool 2010: 209):

NOM: see ülesanne      GEN: selle ülesande      GEN: selle ülesande + ära      PART:  
seda ülesannet

vene: 12 (41,4%)      6 (20,7%)      2 (6,9%)      9 (31%)  
eesti: 30 (100%)

- ***Mul on unistus prantsuse keele ära õppida.***

NOM: keel      GEN: keele      PART: keelt      MUU:

vene: 7 (24,1)      12 (41,4%)      9 (31,1%)      1 (3,4%)      (Ma unistan  
prantsuse keele...)

eesti: 26 (86,7%)      4 (13,3)      0      0

Mõlemas lauses esineb täissihitis *da*-infinitiivi laiendina, mida on reegli järgi võimalik kasutada ainult nominatiivis. Väike vahe on lauses *Mul on unistus prantsuse keele ära õppida*, kus neli eesti vastajat valisid genitiivi. Selline valik on iseloomulik mitte-eesti emakeelega informantidele. (Pool 2010: 209–210)

2004. aastal viis Raili Pool läbi uurimuse, mille eesmärgiks oli küsitluse teel kindlaks teha, kas üliõpilased suudavad rääkida eesti keele täis- ja osasihitise kasutamisest ja kui suudavad, siis välja selgitada, kas nad valivad vastuseid intuitsioonist või reeglitest lähtudes, milliseid reegleid nad on enda jaoks omandanud. Informantideks oli 15 Tartu Ülikooli eesti keele (võõrkeelena) eriala vene emakeelega üliõpilast, kes olid juba selleks hetkeks läbinud suurema osa praktilisi ja teoreetilisi eesti keele kursuseid. Eesti tasemeeksamite süsteemi järgi valdasid kõik üliõpilased eesti keelt kõrgtasemel. Intervjuud toimusid 2004. a kevadel ja sügisel, kõik lindistused on litereeritud, analüüsiti suulise kõne lindistust. Alguses lindistati 30–40 minutit vaba vestlust, kus räägiti tulevikuplaanidest, eesti keele õppimisega seonduvatel teemadel ja seejärel anti informantidele 7 eestikeelset lauset, kus paluti panna sihitis sobivasse käändese ja neil paluti vastuseid põhjendada, kõik analüüsid lindistati. Lindistuse lõpus paluti informantidel avaldada oma mõtteid, kuidas oleks mõistlik vene emakeelega õppijatele õpetada objektkasutust, millised õpetamisviisid aitasid neid jne. (Pool 2006: 187–188) Järgnev näide on kirjeldatud uurimusest, näites tuleb esile genitiivse täissihitise kasutamine nominatiivi asemel.

- **Mul on unistus (hispaania keel)..... ära õppida.**

**A) Nominatiiv** – hispaania keel (2) – selle vastuse valisid ainult 2 informanti, põhjendades nii, et varem olid juba kuulnud ja tuginesid lausete analoogiale, reeglitega oma valikut nad ei seo.

**B) Genitiiv** – hispaania keele (10)

**C) Partitiiv**- hispaania keelt (2)

**D) Nominatiiv või genitiiv** – hispaania keel või hispaania keele (1)

Kõik informandid, kes valisid vastuse B, põhjendasid oma valikut *ära*-adverbi olemasoluga lauses, mis muudab tegevuse resultatiivseks. Selline vastus tuleb sisendkeele mõjust ja varem õpitud reeglitest, mille järgi kasutatakse resultatiivse tegevuse korral omastavas käändes täissihitist. Vastuse C valisid 2 informanti ja nad mõlemad lähtusid intuitsioonist. D-varianti kasutas ainult 1 küsitletu, kes ei teinud kindlat valikut, vastates vaid, et osastava välistab *ära*, kuid samamoodi kõlab see lause nii nominatiivis kui ka genitiivis, nii et need kaks võiksid olla. (Pool 2006: 188–189)

Nominatiivne täissihitis on eesti keeles kõige suuremate kasutuspiirangutega ning eeldab teise keele kõnelejalt põhjalikke teadmisi eesti keele grammatikast ja ka lauseanalüüsi oskust. See on eriti oluline *da*-infinitiivi objektide puhul. Nominatiivse täissihitise võtab just lauses täiendina (nagu eeltoodud lauses) ning alusena talitlev *da*-infiniit, samas kui *da*-infiniit sihitisena nõuab laiendiks ainsuse genitiivis totaalobjekti. Õppijate arutluste põhjal võib järeldada, et täissihitisega seostub üliõpilastel genitiiv ja täissihitise kasutamise eelduseks on perfektiivsusadverb *ära*. (Pool 2006: 188–189)

## **2.4. Kokkuvõtte põhilistest sihitise kasutamise probleemidest**

Artiklis *Täis- ja osasihitise omandamise ning markeerituse seosest* toob Raili Pool välja arvulisi andmeid, millest on näha, millist tüüpi vigu üliõpilased teevad rohkem. Informantideks olid Tartu Ülikooli eesti keele kui teise keele eriala üliõpilased, kes tollel hetkel oskasid eesti keelt kõrgtasemel. Materjal oli pärit eesti keele lõpueksami esseesoadest, materjal oli kogutud 28 informandilt, essee keskmine pikkus oli 369 sõna. (Pool 2007: 38–39)

**Tabel 4. Teise keele kõnelejate objektitarvitus vabas kirjalikus eesti keeles (28 informanti) (Pool 2007: 40)**

	Kokku	Korrektseid	Ebakorrektseid või küsitavad
Partitiiv	378	338 (89,4%)	40 (10,6%)
Genitiiv	42	33 (78,6%)	9 (21,4%)
Nominatiiv	32	20 (62,5%)	12 (37,5%)
Kokku	452 (100%)	391 (86,5%)	61 (13,5%)

Tabel 4 annab ülevaate sellest, kui palju sihitisi oli üliõpilaste esseedes kokku kasutatud ja millistes vormides ning kui paljud neist olid eesti keele seisukohast korrektsed ja kui paljud ebakorrektsed või küsitavad. Seda tabelit analüüsid võib öelda, et arvuliselt kõige rohkem esines partitiivi ülekasutamist, kuid samas kasutatakse ka partitiivobjekti kõige rohkem.

Sihitise kasutamise probleemide illustreerimiseks võib välja tuua järgmised laused (Pool 2007: 40) :

**Lause 1:** *See mees unustas oma **perekonda** (pro perekonna), mis jäi kodumaale.*

**Lause 2:** *Lõpuks ma tahaks öelda, et ülikooli astumisega täitusid minu unistused: astuda Tartu ülikooli ja õppida **eesti keelt** (pro eesti keel) ära.*

**Lause 3:** *Õeldust järeldub, et ülikool andis mulle eelkõige suhtlemisoskuse ja tõstis mu **enesehinnangu** (pro hinnangut).*

**Lause 4:** *Milleks võtta tööle **kellegi suvalise kõrgharidusega inimese** (pro keegi suvaline kõrgharidusega inimene), kui kõrvalmajas elav onupoeg või vennatütar otsib parajasti tööd?*

**Lause 5:** *Mis peamine, tema **diplom ning kraad** (pro diplomit ja kraadi) hinnatakse tööturul kõrgelt, vastavalt investeeritud rahale ja pingutustele.*

**Lause 6:** *Ülikool tegi minust **täiskasvanud inimene** (pro täiskasvanud inimese), kes teab, mida tahab.*

Sihitise seisukohast ebakorrektsed või küsitavaid osasihitisi tarvitati täissihitist eeldavas kontekstis: genitiivi asemel 24 korda (lause 1) ja nominatiivi asemel 16 korda (lause 2). Mis puutub genitiivse objekti ülekasutusse, siis üheksast ebakorrektselt objektitarvitusjuhust viis olid partitiivi eeldavas kontekstis (lause 3) ning neli

nominatiivi eeldavas kontekstis (lause 4). 12 ebakorrektest nominatiivobjektide kasutusjuhtumist viis esines partitiivi eeldavas kontekstis ja seitsmel juhul oleks nominatiivi asemel pidanud olema genitiiv (lause 6). (Pool 2007: 40)

Viktoria Orlova (2003) jõudis oma töös järeldusele, et suurim vigade rühm on osasihitise kasutamine täissihitise asemel. Tavaliselt just siin teevad vene emakeelega eesti keele kõnelejad rohkem vigu. Isegi vaatamata reeglite teadmisele on päris tihti raske valida, kas lauses peab olema täis- või osasihitis. Paljud valivad sihitise variandi oma keeletaju järgi, sest nii kõlab nende meelest paremini. Mõned võtavad aluseks oma emakeele reeglid, mis ei pea tingimata langema kokku eesti keele reeglitega. (Orlova 2003: 86)

Suureks vigade rühmaks võib pidada ka osasihitise asemel tarvitatud täissihitist. Põhjuseks võib olla ka see, et üliõpilased ei suuda vahel täpselt aru saada, kas tegevus on lõpetatud või lõpetamata. Palju vigu esineb ka partitiivverbide kasutamisel ja palju aspektverbe loetakse partitiivverbideks. Suurt rolli mängib ka emakeele mõju. (Orlova 2003: 103)

V. Orlova kasutas oma bakalaureusetöös umbes 180 erinevat kirjalikku tööd, kokku oli tal kogutud ja liigitatud 216 lauset, mille põhjal ta jõudis järeldusele, et vene emakeelega kõnelejad teevad vigu eesti keeles just sellepärast, et kannavad struktuure üle oma emakeelest. Eesti ja vene keeles langevad mõned printsiibid ja funktsioonid kokku, kuid kahe keele reeglid erinevad üksteisest paljus. Kasu on ka sellest, kui õppija võrdleb ja analüüsib oma emakeele ja õpitava keele reegleid üksteisega. (Orlova 2003: 104)

## Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda ülevaade eesti ja vene keele sihitise kasutamisest, tuua välja erinevused eesti ja vene keele sihitise esinemisvormide vahel ja vaadata lähemalt, milliseid vigu teevad vene emakeelega õppijad eesti keele sihitise käände valimisel.

Bakalaureusetöö esimeses peatükis räägiti eraldi eesti keele ja vene keele sihitisest. Eesti keele sihitis esineb nimetavas, omastavas ja osastavas ning jaguneb täis- ja osasihitiseks. Osasihitis on osastavas käändes, täissihitis esineb nimetavas ja omastavas käändes. Sihitise käändevariandid sõltuvad paljudest teguritest, millest olulisimad on tegevuse tulemuslikkus ja objekteseme piiritletus, aga oluline on ka näiteks tegusõna vorm ning objektsõna arv. Päris keeruline on valida täis- ja osasihitise vahel just nendel, kellel eesti keele ei ole emakeel, aga võib ka mainida, et emakeelekõnelejad teevad ka vigu õige käände valimisel. Eesti keele puhul võiks mainida ka piiritletuse ja mittepiiritletuse opositsiooni, mida eesti keele sihitise vormiga saab väljendada palju kindlamini kui vene keeles. Vene keeles on olemas otse- ja kaudsihitis ja käesoleva töö raames tuli vaatluse alla ainult otsesihitis. Otsene sihitis nõuab jaatavas kõnes akusatiivi ja eitavas genitiivi.

Teises osas anti ülevaade vene õppijate peamistest probleemidest eesti keele sihitise kasutamisel olemasolevate uurimuste põhjal. Materjali struktureerimisel lähtuti sellest, millist sihitise käännet vene üliõpilased ületarvitavad ehk millised käändevormid olid lauses ebasobivad ja milline sihitise käänne oleks lauses ootuspärane. Eraldi vaadati osasihitise kasutamist täissihitise asemel, täissihitise kasutamist osasihitise asemel, probleeme täissihitise valikul, kus vaatluse alla tulid sellised juhtumid: nominatiivi kasutamine genitiivi asemel ja vastupidi ning tehti ka kokkuvõtte põhilistest sihitise kasutamise probleemidest. Paljude uurimuste põhjal võib järeldada, et palju vigu tehakse partitiivi ülekasutamisel ja vaatamata reeglite teadmisele on tihti päris keeruline valida täis- ja osasihitise vahel. On ka juhtumeid, millal keeleõppijad valivad sihitise variante ilma reegleid tundmata, lähtudes lihtsalt sellest, kuidas paremini kõlab. Veel üheks vigade rühmaks võib pidada ka osasihitise asemel täissihitise kasutamist. Siin

võib põhjuseks olla asjaolu, et keeleõppijatel on raske mõista, kas tegevus on lõpetatud või lõpetamata. Probleemid tekkivad ka siis, kui on vaja valida täissihitise käänete ehk nominatiivi või genitiivi vahel. Uurimustest on näha ka seda, et kui tuleb teha selline valik, valivad õppijad rohkem omastavat käänet.

## **Kirjandus**

**Ehala, Martin 2009.** Keelekontakti mõju eesti sihitiskäänete kasutamisele – Keel ja Kirjandus 3, 182–204.

**EKG = Ereht, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1993.** Eesti keele grammatika II. Süntaks. Lisa: kiri. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.

**EKK = Ereht, Mati, Tiiu Ereht, Kristiina Ross 2007.** Eesti keele käsiraamat. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

**Ereht, Mati 2006.** Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused. Tartu: Bookmill.

**Kerge, Krista 2000.** Eesti süntaks võõrkeeleõppe praktikule. Tallinn: TEA Kirjastus.

**Külmoja jt = Кюльмоя Ирина, Эда Вайгла, Майе Солль 2003.** Краткий справочник по контрастивной грамматике эстонского и русского языков. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

**Metslang jt = Metslang, Helle, Ingrid Krall, Renate Pajusalu, Kristi Saarlo, Elle Sõrmus, Silvi Vare 2003.** Keelehärm. Eesti keele probleemseid piirkondi. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

**Orlova, Viktoria 2003.** Vene rahvusest üliõpilaste eesti keele objektivigade analüüs. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu ülikooli eesti keele võõrkeelena osakond.

**Pool, Raili 2006.** Täis- ja osasihitise kasutamisest eesti keelt teise keelena õppijate pilgu läbi. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 2, 185–202.

**Pool, Raili 2007.** Täis- ja osasihitise omandamise ning markeerituse seosest. – Keel ja Kirjandus 1, 35–50.

**Pool, Raili 2010.** Vene ja eesti üliõpilaste valikud täis- ja osasihitise kasutamisel. – Lähivõrdlusi/Lähivertailuja 20, 191–217.

**Päll jt = Пяль, Эдуард, Элиза Тотсель, Гвидон Тукумцев 1962.**

Сопоставительная грамматика эстонского и русского языка. Таллинн: Eesti Riiklik Kirjastus.

**Siirak, Aino 2008.** Eesti keele õrik vene õppekeelega kooli 7. klassile. Tallinn:

Kirjastus Koolibri.

**Šeljakin = Шелякин, М. 2000.** Справочник по русской грамматике. Москва:

Издательство «РУССКИЙ ЯЗЫК».

**Valmis, Aavo, Lembetar Valmis 2006.** Õigekeelsuse käsiraamat ja sõnastik. Tallinn:

TEA Kirjastus.

## **ДОПОЛНЕНИЕ В ЭСТОНСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКЕ И ОСНОВНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РУССКИХ СТУДЕНТОВ В УПОТРЕБЛЕНИИ ТОТАЛЬНОГО И ПАРЦИАЛЬНОГО ДОПОЛНЕНИЯ В ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ**

### **Резюме**

Темой данной бакалаврской работы является использование дополнения в эстонском и русском языке, а так же, основные проблемы русских студентов в употреблении тотального и парциального дополнения в эстонском языке. Данная тема была выбрана не случайно. Дополнение впервые встречается в учебниках эстонского языка за седьмой класс (Siirak 2008: 43), однако русскоязычные ученики делают очень много ошибок при выборе правильной формы дополнения в эстонском языке.

Дипломная работа состоит из двух глав, которые, разделяются на подглавы. В первой главе даётся теоретический обзор об использовании дополнения в эстонском и русском языке. Отдельно рассматривают дополнение как в русском, так и в эстонском языках, их сравнивают между собой, приводят примеры их различия. Во второй главе рассматривают факторы, основанные на имеющихся исследованиях, какие ошибки совершают при выборе правильного падежа и приводят примеры частых ошибок, совершаемых русскими студентами при выборе нужного дополнения в эстонском языке.

Тема дополнения сама по себе очень большая и обширная и в рамках данной дипломной работы нельзя рассмотреть все возможные проблемы, и поэтому были рассмотрены только самые важные аспекты и самые типичные ошибки русских учеников. В эстонском языке дополнение подразделяется на тотальное и парциальное дополнение и употребляется в номинативе (именительный), в генитиве (родительный), партитиве (винительный). В русском языке дополнение подразделяется на прямое и косвенное и употребляется во всех падежах кроме именительного.

В данной работе рассматривалось только прямое дополнение, которое используют в винительном и при определённых условиях в родительном падеже.

На основе многих исследований можно утверждать, что большинство ошибок совершают из-за частого употребления винительного падежа (партитива) и не смотря на знания правил, очень часто сложно решить, какой падеж нужно выбрать. Были примеры, когда студенты, не зная правил, выбирали правильный падеж т.е. по интуиции. Следующей группой ошибок можно считать употребление тотального дополнения вместо парциального. Причина заключается в том, что трудно понять, что действие глагола завершено или нет. Так же проблемы возникают и тогда, когда нужно выбрать между именительным и родительным падежами и если такая потребность возникает, то студенты больше склоняются к выбору родительного падежа.

В конце работы есть список использованной литературы и лицензия на репродуцирование и доступность данной дипломной работы.

**Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina

Anastassija Ladvik

*(autori nimi)*

(sünnikuupäev: 10.06.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

SIHITIS EESTI JA VENE KEELES NING VENEKEELSETE ÕPPIJATE  
PÕHILISED PROBLEEMID EESTI KEELE TÄIS- JA OSASIHITISE  
KASUTAMISEL

*(lõputöö pealkiri)*

Mille juhendaja on Raili Pool

*(juhendaja nimi)*

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus/Tallinnas/Narvas/Pärnus/Viljandis, \_\_\_\_\_ *(kuupäev)*